

wrocławska
koncepcja
edukacyjna

Scenariusze spotkań obywatelskich

bezpłatne materiały do zajęć
z dziećmi i młodzieżą

Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego
Wrocław 2021

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Propozycja zajęć lekcyjnych i pozalekcyjnych Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Grupa docelowa: dla uczniów szkoły podstawowej w wieku 11-12 lat (+) do przeprowadzenia zarówno na lekcjach przedmiotowych np: historia, geografia, WOS, w uzupełnieniu język polski, godzina wychowawcza, zajęcia dla uczniów samorządu szkolnego. Przystępując do realizacji zadań scenariusza, można dowolnie korzystać z przedstawionych propozycji, dostosowując ćwiczenia do możliwości grupy. Czas zajęć i poszczególnych ćwiczeń trzeba również dostosować do tempa pracy grupy. Prosząc o wypowiedzi i wnioski uczestników i nie narzucając własnych sugestii. Uczniowie wchodząc do klasy, losują kolorowe kartki, które przyporządkowują ich do jednej z czterech grup.

Kompetencje kluczowe:

- wprowadzenie, zrozumienie i utrwalenie idei samorządności i demokracji oraz jej roli w życiu społeczeństwa,
- kształtowanie umiejętności argumentowania i formułowania samodzielnych opinii,
- wyrabianie poczucia odpowiedzialności za swoje decyzje, słowa,
- umacnianie poczucia tożsamości narodowej i współodpowiedzialności za najbliższe otoczenie - klasa, szkoła, osiedle, miasto.

Cele operacyjne. Uczeń/uczestnik:

- potrafi podać przykłady demokracji,
- rozumie ideę samorządności,
- przedstawia argumenty przemawiające za wyborem odpowiedniego kandydata,
- formułuje samodzielne opinie,
- posiada świadomość odpowiedzialności za swoje decyzje,
- rozwiązuje problemy w sposób twórczy,
- potrafi być przedsiębiorczy.

Metody i techniki nauczania:

- symulacje,
- praca twórcza,
- dyskusja
- itp.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca zespołowa;
- metoda projektu.

Czas realizacji:

- 45 minut lub 2x45 minut
- Wstęp i instrukcja - ćwiczenia - 5 minut
- Praca uczniów - 20 minut
- Omówienie ćwiczenia - 10 minut

Środki dydaktyczne:

- flamastry,
- większy arkusz papieru dla każdej grupy 4-5 osobowej.
- mapy - wydrukowane dla każdego zespołu w formacie A3,
- woreczek do losowania kartek z rolami w zespole.
- kostka do gry, kolorowe karteczki do podziału na grupy.

Aranżacja klasy:

- stoliki oznaczone kolorami, ustawione dla czterech grup.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Scenariusz szczegółowy:

Wstęp: Omówienie celu warsztatów, dyskusja z nauczycielem: czym zdaniem uczniów jest demokracja? Co możemy zrobić dla swojego lokalnego otoczenia? Czy mamy wpływ na to, co dzieje się wokół?

Demokracja: Termin „demokracja” wywodzi się z języka greckiego od słów „demos” - lud oraz „kratos” - władza. Demokracja to forma ustroju politycznego, w której obywatele jako naród sprawują rządy bezpośrednio lub za pomocą wybranych przez siebie przedstawicieli. „Obecnie termin «demokracja» używany jest w czterech znaczeniach:

- władza ludu, narodu, społeczeństwa;
  - forma ustroju politycznego państwa, w którym uznaje się wolę większości obywateli jako źródło władzy i przyznaje się im prawa i wolności polityczne gwarantujące sprawowanie tej władzy;
  - synonim samych praw i wolności politycznych, których podstawą jest równość obywateli wobec prawa oraz równość ich szans i możliwości;
  - ustrój społeczno-gospodarczy zapewniający równy udział obywateli w zarządzaniu narodowym majątkiem produkcyjnym”]
- źródło: <http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/3891717/demokracja.html>.

Uczniowie otrzymują zadanie.

Kompetencje Rady Osiedla/Radnych.

[Patrz załącznik nr 1]. Wprowadzamy uczniów w temat demokracji poprzez pracę w grupach.

Zadanie: Osiedle Marzeń (Wariant A)

Podział na grupy czteroosobowe (opcjonalnie grupa może liczyć 5 osób).

Osoby z grup losują role: Przewodniczący Zarządu Rady Osiedla (radny 1), Wiceprzewodniczący Zarządu (radny 2), Skarbnik Osiedla, Sekretarz Osiedla i Członek Zarządu.

Każda z grup dostaje mapkę Wrocławia, na którym powstanie "wymarzone osiedle". Uczniowie planują projekt w odniesieniu do swojego osiedla/szkoły. Zastanawiają się, co by chcieli zmienić w otoczeniu lokalnym.

Nauczyciel przygotowuje kartki z rolami dla każdego zespołu.

Zespoły otrzymują wydrukowane mapy [Zał. 2], kolorowe flamastry, kostkę do gry oraz otrzymują papier do zaprojektowania osiedla marzeń.

Mapa - gra planszowa w grupach 4-5 osobowych. Uczestnicy rzucają kostką i w zależności, na jakie pole upadnie kostka, takie jest polecenie. Rzucają do tej pory, aż wszystkie polecenia zostaną wykonane. [Załącznik nr 2]

Zespół, który pierwszy dotrze na metę prezentuje, poprzez osobę wybraną na Przewodniczącego Rady Osiedla, plany i projekty, budżet, nazwę osiedla, (papierowa makieta). Kolejno przedstawiają pozostałe grupy.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Scenariusz szczegółowy:

(Wariant B) do ćwiczenia Osiedle Marzeń

Każda z osób w grupie otrzymuje krótką informację, o roli jaką pełni w zespole oraz przydzielone zadania i losowanie ról.

Na terenie osiedla powstaną: domy mieszkalne, supermarket, szkoła, poczta, przychodnia. Część terenu pozostanie niezagospodarowana.

Architekt wraz z planistą są odpowiedzialni za rozmieszczenie poszczególnych typów budynków (szkoła, przedszkole, budynki mieszkalne itp.) w wybranych miejscach. Część terenu pozostanie niezagospodarowana, (mapka) oraz zaprojektowanie ulic. Jednocześnie w tym czasie radni ustalają nazwę osiedla.

Pierwszy radny przedstawia problem braku domu kultury oraz brak przedszkola. Proponuje następujące 3 rozwiązania (na kartce rozwiązania). W scenariuszu zostaje wprowadzony element planowania budżetu (nauczyciel/opiekun może zaproponować zadanie matematyczne do tego ćwiczenia):

- budowa domu kultury, szkoły i przedszkola na osiedlu - okres budowy 1,5 roku, koszt 6 milionów złotych
  - usprawnienie połączenia kolejowego, poprzez dodatkowe szynobusy- najwcześniej mogą być wprowadzone za pół roku ich koszt to 3,5 miliona złotych
  - utworzenie linii tramwajowej - czas budowy to 1 rok, koszt 4,5 miliona złotych
- Czteroosobowy zespół debatuje, aby wybrać jedno z rozwiązań z uzasadnieniem.

Po rozwiązaniu kwestii poniesionej przez pierwszego radnego, drugi radny przedstawia swój problem. Dotyczy on przekształcenia dodatkowej wolnej przestrzeni osiedla w zorganizowane miejsce spędzania czasu wolnego.

Radny 2 przedstawia następujące propozycje (pytania pomocnicze)

- budowę centrum rozrywki typu multipleks (czy będzie w stanie się utrzymać miejscu odległym od ścisłego centrum),
  - budowę kompleksu sportowego z basenem, boiskami, kortem tenisowym (czy mieszkańcy zaakceptują dużą liczbę osób z innych osiedli),
  - zaprojektowanie parku z placem zabaw oraz skate parkiem (czy będzie to miejsce bezpieczne)
- Czteroosobowy zespół debatuje nad wyborem opcji.

Po zakończeniu debaty przedstawiciele grup opowiadają, jakich wyborów dokonali i dlaczego?

Czy łatwo było dojść do porozumienia?

Podsumowanie warsztatu - runda pytań, co się podobało uczniom, co szczególnie zapamiętali.

Pytania dodatkowe w załączniku.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Scenariusz szczegółowy:

Zadanie 2: Samorząd uczniowski w społeczności lokalnej

Zaproś grupy do opracowania projektu i zaprezentowania wyników pracy z przygotowanymi materiałami w postaci np. prezentacji, rysunku na kartce flipcharta lub w innej wybranej przez grupę formie z podkreśleniem, co możemy zrobić razem, żeby było, jak chcemy.

Zanim jednak przejdą do działania porozmawiaj z grupą

- Kto zarządza szkołą? (dyrektor?, nauczyciele?, rodzice?, kuratorium?, uczniowie?)
- Czy ważne decyzje w szkole podejmują tylko dorośli?
- Jak nazywamy przedstawicieli uczniów, którzy mają czynny udział w życiu szkoły i wpływ na niektóre decyzje dorosłych? (schemat organizacyjny samorządu uczniowskiego)

Cele

- rozumie ideę samorządności w szkole
- wie, czym zajmuje się samorząd uczniowski
- potrafi krytycznie ocenić skuteczność jego działania
- ma konkretne propozycje zmian/ulepszeń
- włącza się w prace samorządu

W zależności od podziału zadań poszczególne grupy krótko przedstawiają zdobyte informacje z końcową wiadomością o tym, co my możemy zrobić, jak się włączyć w działania na poziomie lokalnym.

Prezentacja powinna zawierać odpowiedzi na pytania:

- jak jest?
- jak chcecie, żeby było?
- co możecie zrobić razem, żeby było, jak chcecie?

Przy podsumowaniu ćwiczenia nauczyciel podkreśla wypracowane wnioski.

Na kartce z flipcharta nauczyciel zapisuje trzy wybrane wnioski.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Załącznik Materiały pomocnicze do zadań:

(dyskusja/debata)

- kto powinien sprawować władzę i w jaki sposób należy ją wybierać?
- kto i w jaki sposób powinien ją kontrolować?
- jaki wpływ na to, co się dzieje w szkole, powinny mieć różne grupy szkolnej społeczności (nauczyciele, uczniowie, pracownicy administracji i obsługi, rodzice)?
- komu należy powierzyć stanowienie prawa?
- czy wszystkie grupy szkolnej społeczności powinny mieć takie same czy różne uprawnienia?
- jakie powinny być mechanizmy egzekwowania praw?
- czy w każdej dziedzinie szkolnego życia możliwe jest wprowadzanie demokratycznych zasad?
- czy i dla kogo byłoby to niekorzystne?

Źródło: (<http://www.h-net.org/~eopolska/Edukacja/Roz5/Szkole.html>)

Zarządzający na naszym osiedlu i w naszej szkole.

- kto decyduje o tym, że niektóre osoby sprawują władzę?
- kto wybiera przedstawicieli, którzy w naszym imieniu podejmują ważne decyzje dla naszego osiedla, jego mieszkańców?
- o czym mogą decydować przedstawiciele samorządu osiedlowego?
- jakie decyzje podejmują?
- czy wiesz kiedy organizowane są wybory do Rad Osiedli w 2021 r.? Odpowiedź: 17 października

ROLA: Radnego osiedla (Osiedla i jednostki pomocnicze gmin)

OBOWIĄZKI:

- stały kontakt z mieszkańcami dzielnic (poprzez dyżury członków rad)
- przyjmowanie wniosków i skarg mieszkańców dotyczących dzielnic
- Podejmowanie uchwał i zajmowanie stanowisk we wszystkich sprawach dotyczących osiedla i jej mieszkańców.

PYTANIA/SPRAWY: (przykładowo)

- brak „psich kubłów” na danym osiedlu
- brak kubłów recycling'owych
- zbyt mała przychodnia dla osiedla Kowale/ Brochów...
- utworzenie nowego przejścia dla pieszych
- protest przeciw budowie nowego osiedla
- utworzenie nowego placu zabaw

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Załącznik 1: do wstępu

Zadania Osiedli:

1. inicjowanie, współdziałanie oraz organizowanie działań o znaczeniu lokalnym,
2. działanie na rzecz rozwoju samorządności lokalnej (w tym inicjowanie i prowadzenie konsultacji społecznych),
3. współpraca z organami Miasta, jednostkami organizacyjnymi, organizacjami społecznymi, innymi Osiedlami,
4. wnioskowanie do organów Miasta w zakresie:
  - budżetu Miasta na etapie jego projektowania,
  - lokalizacji instytucji kultury, placówek oświatowych, ośrodków rekreacji i sportu na Osiedlu,
  - wszczęcia procedury uchwalania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie Osiedla, przeznaczenia terenów na konkretne cele w ramach studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (w tym lokalizacji inwestycji celu publicznego),
  - organizacji komunikacji zbiorowej na Osiedlu,
  - poprawy bezpieczeństwa i porządku publicznego na Osiedlu, w tym w ramach współpracy ze Strażą Miejską,
  - zmiany organizacji ruchu lokalnego,
  - ochrony środowiska, zakładania i utrzymania zieleni miejskiej na obszarze Osiedla,
5. opiniowanie z własnej inicjatywy lub na wniosek organu Miasta:
  - zamiaru zmian w zakresie likwidacji, łączenia czy przekształcenia przedszkoli i szkół podstawowych, placówek opieki dla dzieci do lat trzech, instytucji kultury (w tym filii bibliotecznych), publicznych zakładów opieki zdrowotnej, ośrodków sportu i rekreacji,
  - projektów uchwał lub zarządzeń w zakresie zmian w funkcjonowaniu komunikacji zbiorowej, rozmieszczenia targowisk, przeznaczenia do wynajmu lokali użytkowych na cele działalności usługowej lub handlowej, sposobu organizacji usług społecznych na terenie Osiedla,
  - spraw z zakresu ochrony środowiska, czystości, porządku i gospodarowania odpadami,
6. wyrażanie opinii o działalności organów i jednostek organizacyjnych Miasta na obszarze Osiedla,
7. uczestniczenie w pracach zespołów i komisji ds. projektowania i odbioru prac wykonawczych inwestycji celu publicznego i remontów obiektów użyteczności publicznej na terenie Osiedla,
8. wyrażanie opinii w sprawach dotyczących Centrów Aktywności Lokalnej na terenie Osiedla.

Radny:

- obejmuje mandat, składając ślubowanie - odmowa jego złożenia jest równoznaczna z wygaśnięciem mandatu,
- reprezentuje mieszkańców Osiedla,
- utrzymuje więź z mieszkańcami Osiedla i organizacjami działającymi na jego obszarze,
- przyjmuje postulaty i wnioski, przekazując je organom Osiedla do rozpatrzenia,
- ma obowiązek kierowania się interesem Osiedla,
- ma obowiązek odbywania dyżurów w wyznaczonych stałych dniach miesiąca w siedzibie Zarządu Osiedla,
- ma obowiązek uczestniczenia w pracach Rady i komisji, do składu których został powołany,
- Rada Osiedla może zlecić Radnemu przeprowadzenie szczegółowego postępowania w określonej sprawie i przedstawienia wynikających z niego wniosków lub opinii,
- ma prawo do składania interpelacji, wniosków i zapytań, ale wyłącznie kierowanych do organów Osiedla,
- sprawuje swój mandat społecznie, ale przysługuje mu dieta na zasadach określonych w uchwałach Rady Miejskiej.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Załącznik 1: do wstępu c.d.

Organy Osiedla:

- Rada Osiedla i Zarząd Osiedla,
- działania organów są jawne,
- mieszkańiec ma prawo uczestniczenia w sesjach Rady i posiedzeniach Zarządu Osiedla,
- sesje Rady i posiedzenia Zarządu są protokołowane i mogą być rejestrowane oraz transmitowane z wykorzystaniem środków audiowizualnych w trybie online przez Internet.

Rada Osiedla:

- organ uchwałodawczy pochodzący z wyborów powszechnych
- liczba radnych: **15 lub 21** (w zależności od liczby mieszkańców Osiedla)
- **kompetencje Rady:** wybór i odwoływanie Zarządu Osiedla, uchwalanie planu finansowego Osiedla i dokonywanie w nim zmian, wnioskowanie do organów Miasta oraz opiniowanie w zakresie dot. pkt. 4 - 8 z listy zadań Osiedla, stwierdzanie wygaśnięcia mandatu radnego na zasadach określonych w Ordynacji, określanie zasad współpracy z innymi Osiedlami,
- sesje zwołuje i prowadzi Przewodniczący Rady Osiedla (a w jego zastępstwie Wiceprzewodniczący Rady),
- Rada Osiedla podejmuje swoje decyzje w formie uchwał w obecności kworum (głosowanie jawne zwykłą większością głosów w obecności co najmniej połowy ustawowego składu organu),
- Rada Osiedla może ze swojego składu powoływać stałe lub doraźne komisje, ustalając ich przedmiot działania oraz skład osobowy (co najmniej 3 radnych).

Zarząd Osiedla:

- organ wykonawczy wybierany przez Radę Osiedla spośród radnych,
- składa się z 5 osób: **Przewodniczący Zarządu, Wiceprzewodniczący Zarządu, Skarbnik Osiedla, Sekretarz Osiedla i Członek Zarządu,**
- **kompetencje Zarządu:** przygotowywanie projektu planu finansowego, wykonywanie zwykłego zarządu mieniem (decydowanie o sposobie wykorzystania oraz ponoszenie odpowiedzialności za jego stan i wykorzystanie), prowadzenie gospodarki finansowej Osiedla, reprezentowanie Osiedla wobec organów Miasta, przedkładanie Radzie sprawozdań półrocznych i rocznych z wykonania planu finansowego,
- **kompetencje Przewodniczącego Zarządu:** dysponowanie środkami finansowymi zgodnie z planem finansowym, reprezentowanie Osiedla, przekazywanie dokumentacji z sesji Rady i posiedzeń Zarządu jednostce obsługującej Osiedle, zwoływanie i prowadzenie posiedzeń Zarządu,
- **kompetencje Sekretarza Osiedla:** prowadzenie dokumentacji sesji Rady i posiedzeń Zarządu, protokołowanie obrad organów Osiedla, przechowywanie protokołów komisji stałych i doraźnych, zapewnienie dostępu do dokumentów zgodnie z zasadą jawności działania organów Osiedla oraz podanym harmonogramem, przekazanie dokumentacji z działalności organów Osiedla po zakończonej kadencji organom Osiedla kolejnej kadencji,
- **kompetencje Skarbnika Osiedla:** przygotowywanie założeń do projektu planu finansowego, przygotowywanie sprawozdań półrocznych i rocznych o wykonaniu planu finansowego Osiedla.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

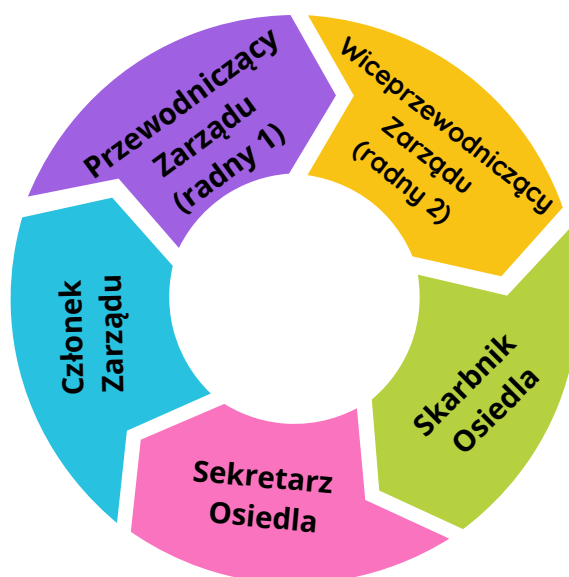
Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Załącznik 1: do wstępu c.d. Role (wariant A)

Zarząd Osiedla:

- organ wykonawczy wybierany przez Radę Osiedla spośród radnych,
- składa się z 5 osób: Przewodniczący Zarządu, Wiceprzewodniczący Zarządu, Skarbnik Osiedla, Sekretarz Osiedla i Członek Zarządu
- **kompetencje Przewodniczącego Zarządu:** dysponowanie środkami finansowymi zgodnie z planem finansowym, reprezentowanie Osiedla, przekazywanie dokumentacji z sesji Rady i posiedzeń Zarządu jednostce obsługującej Osiedle, zwoływanie i prowadzenie posiedzeń Zarządu,
- **kompetencje Sekretarza Osiedla:** prowadzenie dokumentacji sesji Rady i posiedzeń Zarządu, protokołowanie obrad organów Osiedla, przechowywanie protokołów komisji stałych i doraźnych, zapewnienie dostępu do dokumentów zgodnie z zasadą jawności działania organów Osiedla oraz podanym harmonogramem, przekazanie dokumentacji z działalności organów Osiedla po zakończonej kadencji organom Osiedla kolejnej kadencji,
- **kompetencje Skarbnika Osiedla:** przygotowywanie założeń do projektu planu finansowego, przygotowywanie sprawozdań półrocznych i rocznych o wykonaniu planu finansowego Osiedla.

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

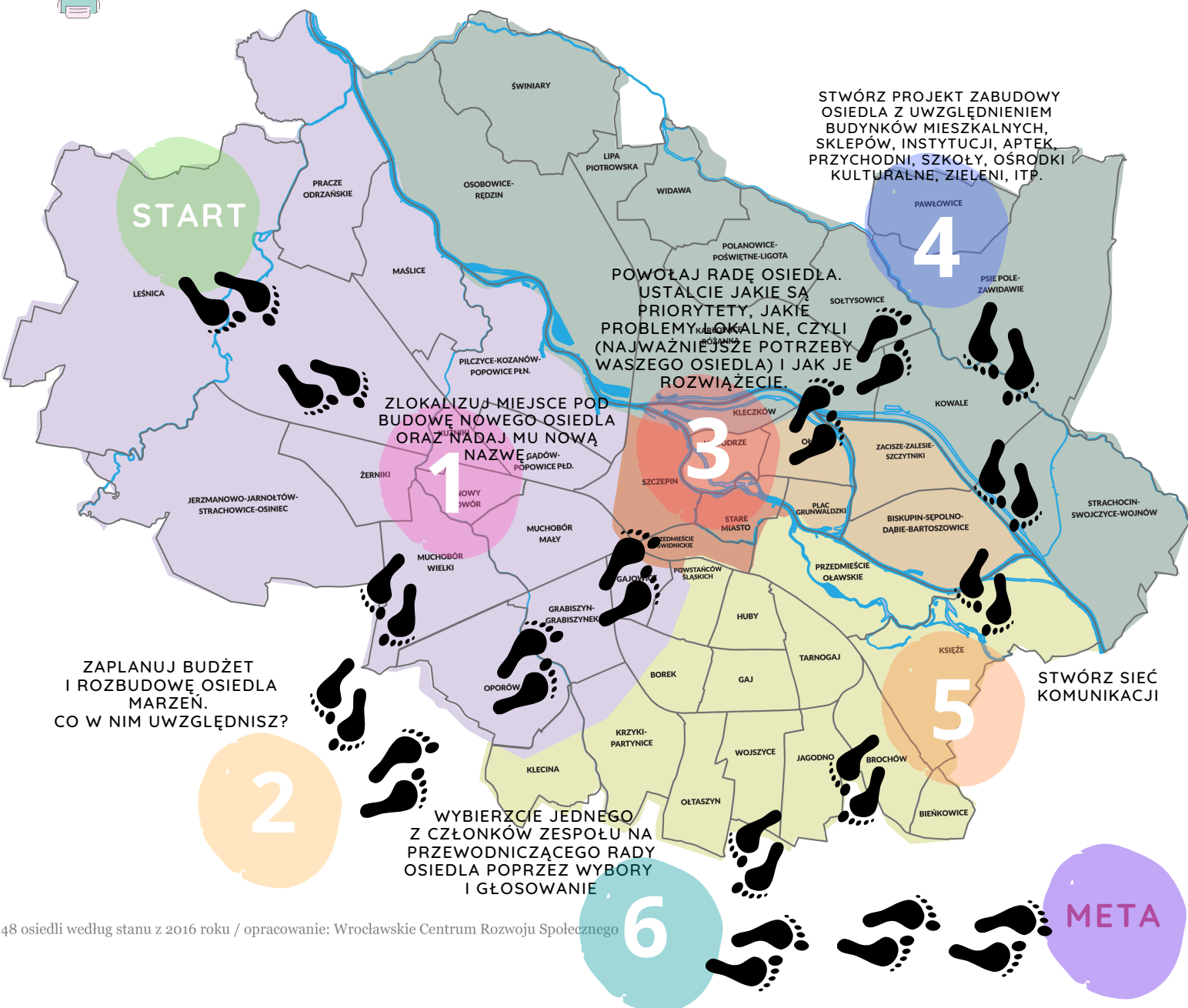
Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Załącznik 2

WROCLAW

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Załącznik 3. Model skutecznego samorządu uczniowskiego

Pytania do zadań dla przedstawicieli samorządu szkolnego.

Zastanówcie się, jakie zmiany może wprowadzić w szkole samorząd uczniowski? Zmiany mogą dotyczyć różnych obszarów życia szkolnego, np. integracji społeczności, komunikowania się, organizacji czasu pozalekcyjnego, wystroju budynku, bezpieczeństwa, norm.

Pamiętajcie, że członkami samorządu są wszyscy uczniowie, a więc także Wy.

- jak jest obecnie?
- jak chcecie, żeby było?
- co możecie zrobić razem, żeby było, jak chcecie?

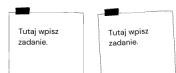
Załącznik Karta pracy w formacie A3

Projekt Nasz Samorząd Uczniowski

2021/2022

1. Użyj karteczki samoprzylepnej, a następnie zapisz zadanie do wykonania.

2. Przenieś ją do odpowiedniej kolumny.

1 Jakie mam prawa jako uczeń →	2 Proponowane zmiany →	3 Korzyści ze zmian →	4 Wnioski ✓

Scenariusze SPOTKAŃ OBYWATELSKICH

Autor scenariusza Bogumiła Katkowska, WCRS

Temat: Demokracja - zacznijmy lokalnie

Załącznik 5:

Dz.U.2021.1082 t.j. | Akt obowiązujący

Wersja od: 1 lipca 2021 r. do: 31 sierpnia 2022 r. Art. 85. [Samorząd uczniowski]

1. W szkole i placówce działa samorząd uczniowski, zwany dalej "samorzędem".
2. Samorząd tworzą wszyscy uczniowie szkoły lub placówki.
3. Zasady wybierania i działania organów samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym. Organy samorządu są jedynymi reprezentantami ogółu uczniów.
4. Regulamin samorządu nie może być sprzeczny ze statutem szkoły lub placówki.
5. Samorząd może przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki, w szczególności dotyczących realizacji podstawowych praw uczniów, takich jak:
  - 1) prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami;
  - 2) prawo do jawnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
  - 3) prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
  - 4) prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
  - 5) prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem;
  - 6) prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu.
6. Samorząd w porozumieniu z dyrektorem szkoły lub placówki może podejmować działania z zakresu wolontariatu.
7. Samorząd może ze swojego składu wyłonić radę wolontariatu.
8. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, typy szkół i placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego ze względu na konieczność stosowania w szkole lub placówce specjalnej organizacji nauki i metod pracy, a także ze względów wychowawczych, opiekuńczych i resocjalizacyjnych.
9. Samorząd w szkole dla dorosłych, branżowej szkole II stopnia, szkole policealnej, policealnej szkole artystycznej lub placówce kształcenia ustawicznego, w celu wspierania działalności statutowej szkoły lub placówki, może gromadzić fundusze z dobrowolnych składek i innych źródeł. Zasady wydatkowania tych funduszy określa regulamin, o którym mowa w ust. 3.